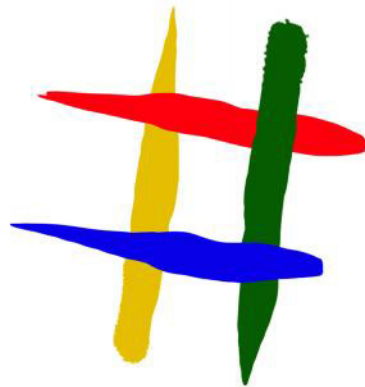

“Una experiència de treball en xarxa”

nº 32

**HORTA-
GUINARDÓ**

**Ajuntament de
Barcelona**

**Generalitat
de Catalunya**

**Diputació
Barcelona**

SUMARI

Butlletí especial XII FORUM INTERXARXES – DIPUTACIÓ DE BARCELONA

Pares, mares, mestres i altres professionals:
Interlocutors vàlids per a la infància del segle XXI?

1. RESSENYA de l'acte
2. MATERIALS: Textos de Ramon Almirall, Eva Millet i Coral Regi

RESSENYA

Al voltant de 300 professionals de la província de Barcelona van acudir el 20 d'octubre a l'espai de la Bonnemaison, responent a la convocatòria que des de Interxarxes i Diputació de Barcelona vam oferir sota el títol: Pares, mares, mestres i altres professionals: referents vàlids per a la infància del segle XXI?

Els representants de les institucions que donen el seu suport a Interxarxes: **Sr. Rafael Homet Ventayol**, Diputat Delegat d'Educació de la Diputació de Barcelona; **Sr. Joan Cela**, conceller d'Educació del Districte Horta-Guinardó; el **Sr. Jaume Estany**, gerent del Consorci Sanitari de Barcelona i la **Sra. Sisa López**, del Consorci d'Educació de Barcelona, van destacar la conveniència de reflexionar sobre la infància en un moment on els canvis socials són d'una gran envergadura començant per l'evolució dels diferents tipus de famílies, passant pels efectes que l'era digital està tenint al món educatiu i com a conseqüència, l'arribada al món de nens molt diferents dels del segle passat. Tots ells van coincidir en la necessitat de crear xarxes que contemplin aquests canvis i puguin respondre als reptes que plantegen als pares i als professionals.

Fina Borràs, coordinadora del programa Interxarxes va fer una presentació de la nova web www.interxarxes.com. Destacant la funció d'informació que compleix la web i com la seva renovació ha estat gràcies al compromís de les administracions amb el creixement del programa Interxarxes.

La primera taula de treball titulada Famílies i mestres: interlocutors vàlids pels infants del segle XXI? va estar coordinada per **Jordi Plana**, gerent de Serveis d'Educació de la Diputació de Barcelona. Van participar: **Eva Millet**, autora del llibre *Hiperpaternitat*, **Coral Regi**, directora de l'Escola Virolai i **Ramon Almirall**, psicòleg i pedagog. Eva Millet va plantejar els canvis en la forma com els pares estan educant als seus fills. D'aquesta forma de criança estan resultant nois incapaços de resoldre dificultats de la vida quotidiana malgrat tota la seva preparació. Segons ella, l'educació i la

criança dels fills ha estat substituïda per la gestió, del que resulta una ansietat extrema en els fills, que per exemple no s'atreveixen a anar a escola, són molt poregosos, tenen poca curiositat, i per part dels pares, una infelicitat efecte de que corren tot el dia portant als seus fills d'aquí cap enllà, volent ser els pares perfectes. Va introduir una pregunta, de quina manera aquesta infelicitat afecta als fills?

Coral Regi va destacar la professionalització de la tasca dels pares que en arribar majors a la paternitat volen planificar tot perdent així de vista l'imprevisible de l'experiència de la paternitat i de la maternitat. Va recordar les recomanacions de la UNESCO en relació a la necessitat d'educar perquè els nens construeixin una fortalesa que els permeti orientar-se al món en ebullició al que arriben. Per a això, Regi va proposar, la necessitat d' una educació continuada entre les famílies, les escoles i els llocs de temps lliure als que acudeixen els nens. Ens va animar a preguntar-nos què esperen els nens dels seus mestres? Responent des de la seva experiència pensa que el que esperen és que els ensenyem que els problemes es tracten, no tenen per què tapar-se i com és malgrat ells que es pot aprendre. És necessari, va dir, educar la resiliència, la autosuperació, mostrar la satisfacció de la

superació i de l'esforç, educar-los per la llibertat i per al món complex en el qual vivim.

Ramon Almirall va assenyalar els contrastos que es donen al moment actual en relació a la criança dels nens. De quina manera la sobreprotecció genera desprotecció. Com no deixem als nens anar solos pel carrer mentre els deixem solos enfront de les pantalles. Els sobreprotegim i d'altra banda, els deixem més sols que mai. El desconcert dels pares actuals pot concretar-se dient que tots saben què han de fer i què no, però no saben com fer-ho. Prenent com a referència a Josep Maria Esquirol va parlar del sentiment d'immensitat que experimenta el nen enfront del món i va plantejar com és a partir de la capacitat de triar com el nen pot salvar-se d'aquesta immensitat. Va recordar que les eleccions necessiten d'un acompanyament que canvia amb l'edat però és sempre necessari. Va usar la metàfora de la bastida per explicar com és aquest acompanyament i va concloure assenyalant com ensenyar als nens a conversar passa primer per parlar-los.

A la tercera taula van conversar **Montse Gavalrà** coordinadora del CDIAP Agalma, **Saïd el Kadaoui**, psicòleg del CSMIJ de Gavà i escriptor i **Hortènsia Vallverdú** pediatre del CAP Sant Rafael, coordinats per **Nati Ruiz**, directora del EAP Horta-Guinardó. Van posar de manifest com les patologies emocionals han pres el relleu de les metgesses i com assistim a la tendència d'homogeneïtzar la infància sent aquesta un temps d'una gran riquesa justament per la diversitat que presenta cada nen. Van recordar la importància de donar el temps als nens, de no voler fer-los autònoms sense passar per la dependència necessària. Van assenyalar les diferències entre criar als fills des dels llibres, des de la ideologia del que s'ha de fer i connectar amb la nostra pròpia experiència davant del nostre fill, el nostre pacient, el nostre alumne. Estar atents a aquestes preguntes que els nens ens plantegen i que ens resulten difícils de respondre.

Al debat que va seguir van aparèixer els nous conceptes que cal contemplar en la infància del segle XXI: la medicalització i el nou interlocutor digital.

Lourdes Aramburu, psicòloga dels Serveis Socials d'Horta va presentar-nos un vídeo en el que un grup de nens i nenes de 5è i 6è de primària, de dues escoles del barri del Carmel, Escola Coves i Escola Virolai parlaven de com veuen als pares i als mestres. Van revelar , que “els pares són pesats” i que “s'obsessionen amb els problemes”, però que és d'aquesta manera com els ajuden. Dels mestres van destacar que els ensenyen malgrat tenen 30 alumnes per classe. El que opinen dels adults és que tenen menys cap que els nens perquè es barallen per coses que no tenen sentit.

Ricard Fernández, gerent del Àrea de drets civils de l'Ajuntament de Barcelona ens va recordar que si vols conèixer el que pensen els nens, no vagis als experts, vés-te a mirar el que diuen els nens. Va entrevistar a Gemma LLenas, escriptora de llibres infantils qui va posar de manifest com l'objectiu de la seva escriptura és que aquesta serveixi com a interlocutor, és a dir, que de l'experiència de la lectura, el nen surti amb alguna cosa adquirida. Va plantejar la pornografia com un element de l'època que irromp en la sexualitat infantil causant efectes l'abast dels quals encara no coneixem del tot però els efectes estan assegurats. Va fer un elogi de la lectura i dels llibres i ens va indicar la importància de saber què senten els nens i no només què diuen. Una societat sense llibres, va concloure, seria una societat deshumanitzada.

Laia Ortiz quarta tinent de l'alcaldia de l'Ajuntament de Barcelona va clausurar el XII Fòrum assenyalant que el treball dut a terme durant tot el curs havia cristal·litzat en una jornada de la qual va destacar el clima de diàleg en el qual s'havia pogut tractar el tema de la infància i va destacar el

compromís de l'Ajuntament de Barcelona apostant per un principi d'horitzontalitat que pensa als nens com a ciutadans de ple dret.

Ressenya realitzada per Núria Gonzalez Pratdesaba i Lidia Ramírez

Podeu trobar informació més detallada sobre aquesta jornada al link:

<http://www.diba.cat/es/web/benestar/historic-documentacio-jornades>

MATERIALS

Algunes remarques entorn a la pregunta: Què esperen i què necessiten les criatures del s. XXI?

Ramon Almirall Ferran

Agraeixo l'oportunitat de participar en aquesta taula i m'agrada especialment per la confluència de mirades diverses que suposa. Estic convençut de que coincidirem força en les nostres apreciacions entorn al tema proposat, però m'agrada l'oportunitat de sumar matisos que ofereix el fet que parlem d'una mateixa realitat contemplant-la des de diferents angles.

I començaré amb un comentari a propòsit d'un terme que sovint està present en les converses sobre la infància i les seves famílies. Em refereixo al que habitualment s'anomena Hiperprotecció, partint del supòsit de que s'està parlant d'una idea compartida, quan em sembla que més aviat correm el perill d'estar immersos en una bona confusió. De fet, confesso que jo sempre evito utilitzar aquesta expressió. En un moment en que regna la *hiperassistència*, i la *híperintrusió*, tal com ens ha explicat tan gràficament l'Eva Millet a la seva intervenció anterior, convindria insistir en que aquestes *sobrededicacions* per part dels pares, el que generen no es hiperprotecció sinó **desprotecció**. Els infants a qui no s'ha deixat créixer, a través de la descoberta i l'assaig, acaben trobant-se fortament desprotegits, i necessiten, com a conseqüència, demanar auxili per a les coses més simples i quotidianes. Val la pena insistir en que els *pares helicòpter*, sobrevolant permanentment les criatures, i posant la bena abans de la ferida, el que generen no és sobreprotecció sinó desprotecció i, al cap d'avall, indefensió. I convindrà facilitar que les famílies tinguin ocasió d'adonar-se'n.

Fet aquest breu comentari, entraré en el tema que se'ns proposa, afirmant que, efectivament, podem dir que les criatures d'avui són diferents

que les de fa uns anys. Són diferents, però també , i convé no oblidar-ho, les mirem diferent.

No oblidem que la infància com a tal, és un invent recent. Fa amb prou feines un segle les criatures eren vistes només com a futurs adults, no se'ls atorgava el caràcter de subjectes singulars i tampoc no se'ls reconeixien drets en el sentit que ho fem ara. La *“Declaració dels Drets del nen”* va ser proclamada per la Assemblea General de l' ONU el novembre de 1959, no fa ni 60 anys. Hi ha hagut molts canvis en no gaire temps i, en aquest sentit, no és estrany que entre les famílies trobem un gran desconcert en relació al lloc que ocupen les criatures o en relació a la manera de relacionar-s'hi.

A les converses amb les famílies hi ha una frase que apareix moltes vegades: *“jo ja se el que he de fer, ja sé que hauria de fer això..., però el que passa és que no se com fer-ho”*. La seva dificultat no és que no sàpiguen que no convé que comprin tants regals als nens, no és que no sàpiguen que estar tantes hores davant la tauleta no li està anat bé a la criatura; això els hi ha repetit la mestra, l'amiga, els diaris i els programes educatius de la ràdio o la tele. *Jo ja se que no ho hauria de fer, ens repeteixen, però el que no se és com fer-ho diferent.*

Per això, va molt bé la sacsejada que ens ha fet l'Eva Millet mostrant la ineficàcia del comportament hiperdedicat de les famílies, i aportant exemples que il·lustren que aquest no és un bon camí. Ara ens tocarà, a més, oferir alternatives realistes a les famílies davant del seu gran desconcert.

Faré doncs quatre o cinc subratllats tenint en compte que a les dues intervencions anteriors ja s'han abordat prou bé alguns dels aspectes que m'havia plantejat desenvolupar.

Cada cop més, les criatures han deixat d'anar soles pel carrer, o per la muntanya, com anaven anys enrere. Però, en canvi, estan soles davant de les pantalles i davant d'altres situacions, de manera que es poden trobar sense filtres davant dels mitjans de comunicació, o accedint a informacions provinents d'una o altra pantalla o xarxa. És a dir, el que ara aventuren soles

és diferent del que abans aventuraven soles. Per això, possiblement la manera com ens haurem de situar per acompanyar-les, o per ajudar-les, haurà de ser també diferent .

Deixeu-me que, per iniciar aquestes reflexions, us llegeixi un breu fragment del llibre del filòsof Josep Ma. Esquirol *“La resistència íntima: assaig d’una filosofia de la proximitat”*. En el capítol anomenat *“Tornar a casa”* l’autor ens diu:

“Hi ha alguns jocs infantils, com el de tocar i parar, en que després del perill, si el vailet aconsegueix arribar a una zona segura, crida “Casa!” o “salvat!”. Paga la pena fixar-se en la cara de satisfacció que fa en pronunciar aquestes paraules. Reveladora equivalència. La casa salva. Però ¿de què salva? Ens salva, per començar de la immensitat. (...) La poderosa immensitat, amb aparença d’abisme, cedeix -si més no provisionalment- davant de la protecció que la casa ofereix.

En un univers de dimensions inimaginables, la casa és el raconet que fa de centre del món. Per això la casa modesta ho és més, de casa, que no pas el palau, de dimensions més grans. (...)

Perquè el que preval és el recer i el repòs de la intimitat. No és tant el confort ni el luxe.”

Quan en aquest Fòrum ens preguntem sobre el que ha canviat en les criatures del S.XXI, ens estem preguntant també : *qui és i on és*, per a aquestes criatures, la casa que *salva*.

No oblidem que, a diferencia de les tortugues o dels pingüins, les criatures humanes neixen absolutament desvalgudes. Veiem un ocellet que surt de l’ou i al cap d’un moment s’aguanta dret, i ben poc després vola. La criatura humana, quan surt del ventre de la mare, necessita tot un llarg recorregut abans no serà mínimament autònoma. És interessant recordar-ho perquè col·loca els cuidadors i els progenitors en una posició de protagonisme ben diferent a la d’altres espècies animals.

La primera cosa que això ens convida a recordar, és que hi ha un recorregut de progressives separacions, a través del qual, la criatura que sortia del ventre de la mare, podrà acabar esdevenint un individu autònom, allunyat físicament, i també amb prou distància emocional. Per aconseguir-ho, no serà la criatura la que se separarà, sinó que hauran de ser necessàriament els adults els que l'ensenyin a poder estar separada, a partir de ser ells els que s'hi vagin distanciant. De no fer-ho així, l'adhesió total de la criatura es mantindrà de forma permanent.

Aquests passos de gradual distanciament s'inicien des del bressol, i la manera com els adults actuen, facilita un o altre recorregut. Podem veure les diferents maneres de reaccionar de les criatures d'acord amb les diverses maneres com les mares responen al seu plor. En un extrem, veiem la mare que respon abocant-se al bressol i agafant ràpidament la criatura, tan bon punt sent que somiqueja. A l'altre extrem, podem trobar-ne una altra que segueix fent el dinar sense oferir cap mena de resposta. Entremig però, podríem trobar també aquella mare que s'acosta lentament mentre ho anuncia tot dient "*ara vinc, ara vinc. Què tens petitó meu...*", per , poc després, acostar-li la mà i tocar-lo. La criatura, que és al bressol, i que per descomptat no entén res encara de les paraules de la mare, a través de l'entonació i de la seqüència de moviments, percep una atenció que va més enllà de la proximitat i el contacte físic. De la necessària proximitat inicial, al progressiu distanciament, es produirà un recorregut que evoluciona al llarg de tota la infància, fins a la mateixa adolescència. Infants i adolescents, com que no són ni tortugues ni pingüins, segueixen necessitant, en graus i formats que canvien al llarg del temps, l'acollida i l'acompanyament.

La segona remarca que volia fer, em remet al fragment llegit a l'inici: en el món actual les criatures necessiten **salvar-se de la immensitat**:

En els entorns sovint inacabables i incerts en que es mouen els nens d'avui, (bombardeig d'informacions dels mitjans, una pantalla seguida d'una altra, amb enllaços a desenes de pantalles més), les criatures busquen, i necessiten trobar, on acaben i on comencen les coses.

Salvar-se de la immensitat requereix identificar *què val i què no val*. I per fer-ho necessiten adquirir una de les capacitats més difícils i importants a la vida: **aprendre a triar**.

En el món d'avui, a la majoria de criatures el que els resulta difícil no es accedir a les informacions, ni tampoc aconseguir més estímuls. El que els resulta difícil és aprendre a fer-ne la tria. N'hauran d'aprendre, d'una banda, encarant per ells mateixos la realitat, aprenent a afrontar-la a través dels encerts i els errors dels que parlàvem abans. Però la resposta que trobin en els adults els hi pot facilitar o suposar un entrebanc.

Abocar-los a assumir abans d'hora una responsabilitat que correspon a l'adult, fent-los triar a ells, no sembla un bon camí d'aprenentatge. Quan encara no tenen prou capacitat empàtica, ni la possibilitat cognitiva de comparar uns o altres fets, no sembla adient demanar-los opcions que convertirien la tria en un pur caprici. Podem demanar a una criatura petita si prefereix poma o pera, o si prefereix una o altra samarreta; però no si li ve de gust menjar o si vol posar-se un jersei. A l'altre extrem, serà igualment inadequat obviar el criteri que ja pot tenir un adolescent, imposant-li que es vesteixi d'una determinada manera només perquè ho diu l'adult. En aquest sentit la idea de que triar és una cosa que s'entrena i així "aprenem a ser lliures" des que som molt petits, podria ser que no hagi estat ben entesa. Ser lliures des que som molt petits, convé entrenar-ho, certament, però, com dèiem abans, de forma acompanyada i seguint una gradació des de la infància fins l'adolescència. Començar decidint per ells, triant per ells quan són petits, oferint-los així la certesa que necessiten; i avançar, més tard, cap a la relativització, el dubte i la visió crítica, pròpia dels adults no alienats.

Avui, tant o més que mai, caldrà que els adults **hi siguin** quan les criatures surtin a buscant-los, quan es trobin perduts en aquesta immensitat.

La tercera remarca que volia aportar avui, ha estat esmentada ja a les intervencions anteriors i es refereix a la idea de que **les criatures es**

desenvolupen quan confiem en les seves capacitats, al mateix temps que trobem la manera d'acompanyar-les en els seus aprenentatges.

Com que ja se n'ha parlat anteriorment, no em cal justificar-ne la importància. Hi afegiré només alguns comentaris.

Donar protagonisme als infants (a casa seva), o situar la criatura al centre de l'educació i l'aprenentatge (com s'ha dit, referint-se als aprenentatges escolars), no hauria de significar mai que els adults abdiquin de la seva responsabilitat. Acompanyar-los en els seus aprenentatges suposa assumir-ne la primera responsabilitat i adoptar una posició activa i no tan sols estar al costat.

En aquest sentit em sembla útil recordar la metàfora emprada per Jerome Bruner i Bàrbara Rogoff quan es referien, fa més de 20 anys a *la bastida* que es fa servir per aixecar els edificis. Aquests autors ens deien que, en el procés d'aprenentatge, els adults, sigui a nivell familiar o a nivell escolar, caldrà que aixequem una bastida que provisionalment acompanyi la construcció de coneixements per part dels infants per, poc a poc i de forma progressiva, anar-la enretirant, a mesura que la construcció (l'aprenentatge) avanci, fins arribar a enretirar-la del tot. Com a la construcció d'un edifici, la bastida esdevé imprescindible (perquè sinó no hi ha qui posi un totxo), però, alhora, caldrà enretirar-la després o, d'altra manera, ni l'edifici podria acabar-se, ni esdevindria tampoc útil i funcional.

La bastida fa compatible, aleshores, situar la criatura en el centre de l'aprenentatge, deixant que afronti ella directament l'exploració i els descobriments que això comporta, sense suposar, en cap cas l'abdicació de l'adult pel que fa a les seves responsabilitats i guiatge, assumits, això si, d'una manera no intrusiva ni suplantadora.

No es tracta simplement de *deixar anar* les criatures i que vagin fent, explorant, preguntant-se, descobrint... (la qual cosa és important), sinó que, a més, convindrà que retrobin en la conversa entre ells i en la reflexió conjunta amb els adults, nous sabers que els serviran perquè els seus

descobriments es consolidin en forma d'aprenentatge, i generin desenvolupament.

Per acabar, voldria insistir una mica en la idea, esmentada a l'inici, relacionada amb les actuacions intrusives per part dels adults, fent alguns suggeriments al respecte.

A la conversa amb les criatures, que acompanyi el seu aprenentatge, sembla millor seguir una seqüència de l'estil següent: Escoltar, callar, esperar i , finalment, parlar. També parlar. Però no començar parlant i donant indicacions, sinó , escoltar, callar, esperar i parlar. Convé recordar que parlar abans d'hora és la millor manera de tapar la boca a les criatures. Avançar recomanacions i comentaris impedeix que els propis infants se'ls plantegin. Alhora, però, no posicionar-se és abdicar de la nostra responsabilitat. Per això, al final caldrà també dir alguna cosa: parlar.

De fet, les converses actuals amb les criatures tenen un format sovint ben diferent al que tenien molts anys enrere. De vegades, quan algunes famílies se m'han queixat de que els seus fills no els expliquen res, els he suggerit que no comencin preguntant *què has fet a l'escola*, perquè tret d'algunes criatures xerraires, la resta contesten amb dues paraules. Pot resultar més afavoridor de la conversa començar parlant d'alguna cosa que un mateix ha estat fent al llarg del dia, i de com s'ha sentit en fer-ho, de manera que així els provoquin les ganes d'explicar que ells també han estat fent coses.

En un entorn com l'actual en que moltes criatures ja són conscients de que tenen la paraula, nosaltres no podem actuar només reactivament, intentant retornar al passat, on el nen petit escoltava la mare o l'avi pacientment. El que possiblement caldrà fer avui és col·locar-se d'una altra manera en aquesta interacció, per tal d'aconseguir per un altre camí, que això passi. Per tal que també ara acabi escoltant l'avi, però amb uns mecanismes d'aproximació que no són els mateixos que en un altre moment.

Com dèiem a l'inici, les criatures han canviat i efectivament ens plantegen nous reptes. Però moltes de les seves necessitats persisteixen i on ens convindrà posar l'atenció és en les noves maneres d'afrontar-les. Estem obligats a ser creatius en el com fer.

Moltes gràcies

De “padres e hijos” a “híperpadres e hiperhijos”. Eva Millet

Mi nombre es Eva Millet y soy periodista y autora del libro Hiperpaternidad, de la editorial Plataforma, lo que me ha convertido en una “especialista” en una tipología parental cada vez más abundante en el llamado Primer Mundo: los hiperpadres.

A los hiperpadres los descubrí incluso antes de ser madre: fue gracias a una persona muy cercana a mí, que trabaja con estudiantes estadounidenses que vienen a hacer un equivalente a Erasmus en Barcelona. Son universitarios, en teoría muy preparados, pero muchos son incapaces de resolver problemas de la vida cotidiana, por nimios que sean, sin supervisión adulta.

Ante cualquier obstáculo, estos chicos y chicas acuden en busca de socorro al adulto o al teléfono: ya sea el teléfono de emergencia, que les facilita la universidad, o el de sus padres en Estados Unidos. Hay muchas historias para ilustrar estas «emergencias» pero hay una que sería «la madre de todas las anécdotas»: la de la chica que se quedó encerrada en el ascensor del centro y, en vez de pulsar el botón de alarma, llamó a su madre a Florida para que la socorriera. Su madre llamó a la sede de la universidad en Chicago, Chicago alertó a Barcelona y Barcelona le abrió la puerta.

Esta historia es perfecta para ilustrar una tipología de crianza que también se ha instaurado en nuestra sociedad. Porque la

HIPERPATERNIDAD (como todo lo que viene de América), se ha importado con éxito a estos lares.

Puedo afirmarlo con una cierta rotundidad porque desde que publiqué mi libro, a principios de 2016, literalmente, no he parado: tanto dando entrevistas y escribiendo artículos en la prensa nacional y de América Latina como dando charlas en colegios de toda España: de Murcia a Madrid, de Lérida a Logroño, de las Palmas a Barcelona.

Escuelas donde, más de una vez, me han comentado lo siguiente: *Notábamos que algo había cambiado en la forma en la que los padres están educando a los hijos y en la forma de relacionarse con nosotros, pero no sabíamos darle nombre.*

La hiperpaternidad no es una palabra inventada por mí: es una traducción de los términos en inglés *overparenting* o *hyperparenting* que se utilizan ya con normalidad en los medios anglosajones y que ha dado pie a una extensa literatura sobre el tema.

La hiperpaternidad empezó a detectarse en EEUU cuando la generación *Millennial*—los nacidos a partir de 1980—, llegó a las universidades. Se reparó que lo que había sido tradicionalmente un rito de pasaje a la edad adulta se había convertido en otra nueva forma de ejercer de padres perfectos. Los estudiantes venían de la mano de mamá o papá, dispuestos a allanarles el camino también ahí.

Se caracteriza por ser una crianza intensiva en la que el hijo se ha puesto en una especie de ALTAR DOMÉSTICO. Hemos pasado del modelo de CRIANZA MUEBLE: en el que si el niño o la niña nos poníamos pesaditos se optaba por ignorarnos un ratito —como si fuéramos una mesita de noche o una cómoda del domicilio familiar—; al MODELO ALTAR, donde el niño es, literalmente, *venerado* por sus progenitores. Como apunta la antropóloga

Meredith Small¹, hemos pasado de un culto a los antepasados a un culto a los descendientes.

La crianza híper es una especie de cóctel, donde las características más destacables son:

- RESOLUCIÓN SISTEMÁTICA PROBLEMAS HIJOS.
- SOBREPOTECCIÓN.
- HIPERESTIMULACIÓN y ESTIMULACIÓN PRECOZ.
- JUSTIFICACIÓN A ULTRANZA.
- EXHIBICIÓN DE LOS HIJOS

En el siglo XXI los hijos se han convertido en otro signo de estatus. Casi en un producto que, en consonancia con una sociedad que ensalza la perfección, ha de ser *perfecto*. Como el coche, la casa y el cuerpo.

Hoy los padres no educan o crían: *gestionan* hijos. La hiperpaternidad implica una fuerte inversión de tiempo y de dinero y la participación de expertos en el proceso de formación de los hijos. Sin olvidar el proveerles de un capital cultural trufado de «experiencias mágicas», que suelen implicar un gasto considerable y que la hacen más característica de las clases medias y altas.

Una de las ironías de este modelo es que es que, por un lado, trata a los niños como pequeños adultos y le exige mucho a nivel académico pero por otro, se actúa como si fueran incapaces de solucionar nada por sí solos. Tampoco les demanda aspectos de la educación más básica, «convencional», la ligada a los modales. Sería ese niño que ya esquía, pero sabe no abrocharse los zapatos. O ese otro que sabe chino, pero no sabe decir «gracias».

---

¹ *Our Babies, Ourselves: How Biology and Culture Shape the Way We Parent* Paperback — 1999 — by [Meredith F. Small](#)

Con la mejor de las intenciones, estos padres hiperdevotos e hiperprotectores, están incapacitando a los hijos. Porque, al hacerles por sistema cosas que ellos deberían hacer, el mensaje que reciben estos es: «Yo no puedo». Así, la hiperpaternidad se está cargando algo tan fundamental como es el proceso de adquisición de autonomía, una de las bases para ir por la vida.

La elección de escuela es uno de los momentos álgidos de este modelo. Si para los padres “estándar” esta ya es una decisión importante, para los hiperpadres es un verdadero **trance**. Se dedican ingentes cantidades de tiempo y esfuerzo para encontrar el colegio perfecto para ese hijo perfecto. Se hacen *excels* comparativos, se van a todas las puertas abiertas. En ocasiones, se falsifican direcciones, certificados médicos... Se sufre muchísimo... Al final se encuentra la escuela y se matricula al hijo pero entonces, ¿qué pasa? Que no se fían de la escuela.

La colaboración entre familias y escuela es fundamental. En este siglo, ambas deberían ir de la mano, pero en la era de la hiperpaternidad la fraternidad no es siempre posible. En ocasiones, esta colaboración se convierte en intromisión por parte de los padres, con el resultado que todos sufren, en especial, los hijos.

Estoy preparando un nuevo libro sobre este tema y he entrevistado a maestros y directores de escuela sobre los cambios en las actitudes de los padres y de los alumnos. Estas son algunas de las cosas que me han comentado:

- 1. Vemos padres mucho más protectores que quieren evitar a toda costa cualquier contratiempo de sus hijos, tanto en el Colegio como en cualquier otro ámbito.*
- 2. Detectamos niños que carecen de normas en casa pero distinguen bastante bien cómo debe ser su comportamiento en clase. Somos*

testigos de cómo cambian cuando están con sus padres; parecen otros.

- 3. Pares amb massa intromissió al centre i menys dedicació a casa: els pares pensen que en saben més que els docents i la interferència professional va creixent dia a dia.*
- 4. El concepto de maestro ha variado. Ahora somos animadores de tiempo libre, conciliadores entre los padres de nuestros alumnos, enfermero... ¡hacemos de todo!*
- 5. Hemos pasado del “haces lo que yo te digo y a callar” al “dime qué te apetece hacer”. Las dos posturas son absurdas.*
- 6. Els hiperpares envien correus als tutors setmanalment, es creuen amb dret de trucar-te a qualsevol hora i has d'estar disponible.... Una part del mestres segueixen aquests patrons i estan a tot hora pendents tant dels pares com dels fills. Aquests són els que anomenem **HIPERTUTORS**.*

Me parece muy significativa, la figura de los HIPERTUTORES, pero también, lógica; es una respuesta a los tiempos que corren, en los que impera la sobreprotección y en los que la baja natalidad hace que la competencia entre centros cada vez sea más feroz. Si hay escuelas que ofrecen este tipo de docentes, hiper-entregados, las familias con dinámicas sobreprotectoras se inclinarán por estas.

Una cuestión a la que estoy intentando responder con más profundidad en mi nuevo libro es cómo son estos HIPERHIJOS; cuáles son las consecuencias de una crianza tan hiperprotegida e hiperasistida.

Se está hablando de «Generación blandita» o «generación copo de nieve», jóvenes quienes se sienten ofendidos muy fácilmente y se derrumban ante cualquier mínima adversidad.

Adolescentes con un alto sentido de su propia importancia, pero, al a vez, con una baja tolerancia a la frustración y un gran miedo, terror, casi, al FRACASO.

A nivel personal, la psicoterapeuta estadounidense Madeline Levine², una de las primeras en escribir sobre el tema, alertaba ya hace una década cómo esta hiperatención parental está creando: “Una generación de niños desconectados e infelices”.

La entrevisté este septiembre y me explicó que en su país los niveles de ansiedad y de depresión juvenil continúan subiendo: *Por desgracia, solamente vemos más miedos y ansiedades*, me dijo. De hecho, en EEUU la llamada “ansiedad extrema” provoca que cada vez haya más casos de adolescentes no se ven capaces de asistir a clase. Y que cada vez haya más protocolos y medidas adaptativas para facilitar a estos adolescentes el acabar sus estudios.

Las notas, las escuelas, las universidades, dice Levine, han secuestrado el discurso. No hay espacio para el “desarrollo de tareas normales” más allá de las académicas. Como resultado, lo que vemos son jóvenes de 25 años que no saben hacerse una cama, prepararse una comida o mantener una relación sentimental. En EEUU están proliferando las escuelas para “jóvenes adultos” donde se les están enseñando estas cosas.

Otra terapeuta, autora de un libro sobre hiperpaternidad, la irlandesa Stella O'Malley³ me describe: *Niños y adolescentes que tienen una apariencia muy serena, muy preparada, muy pulida: es decir, causan una primera impresión muy buena; pero en su interior son como niños pequeños, que dependen de sus padres para que les organicen todo y están acechados por la ansiedad. Paralizados.*

Jóvenes, añade: que no se consideran dueños de su propia vida. Se sienten como marionetas de sus padres. Han sido privados de la experiencia

---

² Madeline Levine: *The Price of Privilege* (2006) *Teach your children well* (2012)

³ Stella O'Malley: *Cotton Wool Kids* (2015) *Bully-proof Kids* (2017)

de poder decirse a uno mismo: me he impuesto un reto y lo he hecho yo solito.

La psicóloga Silvia Álava Sordo⁴ explica que hay estudios que correlacionan este tipo de crianza con **mayores posibilidades de sufrir acoso escolar** porque son niños que desarrollan menos recursos y menos competencias. *En consecuencia, tienen una baja autoestima, lo que hace que puedan ser un blanco fácil.*

Otra consecuencia clave de este modelo sobreprotector son los miedos, que cada vez son más abundantes y con mayores posibilidades de convertirse en fobias. La falta de curiosidad y de capacidad asombro debido a la hiperocupación que implica la hiperpaternidad, es otra de las consecuencias en nuestros niños.

Asimismo, este modelo competitivo y frenético compromete seriamente el bienestar familiar. En especial, el de las madres, quienes todavía son las que llevan el peso de la intendencia en casa. Un estudio⁵ de 2016 de las Universidades Queen Mary, de Londres y la Universidad de Zaragoza, concluía que las mujeres que practican la llamada «maternidad intensiva» son más infelices. ¿Las razones? En una crianza que aspira a darle *todo* al hijo, ellas nunca se sienten lo suficientemente buenas.

El mismo estudio detectaba un patrón similar en los padres y se preguntaba, muy acertadamente a mi parecer: ¿cómo afecta a los hijos esta infelicidad de sus progenitores?

Está claro que como padres no queremos criar hijos miedosos, con baja tolerancia a la frustración, con prepotencia, pero poca autonomía. Ni queremos familias estresadas ni niños sin tiempo para jugar — un derecho de la infancia que este modelo se está cargando.

---

⁴ Silvia Álava Sordo. *Queremos hijos felices* (2014) — *Queremos que crezcan felices —de la infancia a la adolescencia* (2015)

⁵ <http://ftp.iza.org/dp10023.pdf> — <http://nadaesgratis.es/admin/por-que-las-madres-con-estudios-estan-tan-cansadas-y-estresadas>

Por ello, es urgente parar. Y replantearse el significado de conceptos como el éxito y la perfección. Acompañar a los hijos en su camino, pero no supervisar cada minuto de su existencia. Apostar por una maternidad y una paternidad más relajada: hemos de estar atentos con los hijos, es nuestro deber como padres—, pero no intervenir a la mínima de cambio e, incluso, adelantar acontecimientos.

La crianza no la han de dirigir ni la inseguridad ni las prisas sino el amor, los límites y la confianza: en nuestros hijos y en nosotros. De este modo, formaremos PERSONAS que es lo que la sociedad necesita, no hijos perfectos. //

Repensar l'educació. Coral Regi

Molts cops sentim parlar de la imatge de la tribu que ens cal per educar un nen i és realment així. Ens cal replantejar-nos l'educació dels nens, dels nois com un repte conjunt entre tots els agents educatius: la família, l'Escola, els educadors del lleure, el barri...

En Educació poden haver-hi canvis provocats pels canvis socials de la darrera dècada però la necessitat del treball conjunt de tots els agents educatius es manté com a determinat per garantir la millor educació per a tots i cadascun dels nostres infants.

En els darrers anys la inestabilitat laboral i un allargament social de la joventut ha fet que ens trobem amb homes i dones que programen fins al darrer detall l'arribada a la paternitat, la qual cosa implica de retruc unes altes expectatives respecte als fills i una actitud de sobreprotecció, d'hiperpaternitat, que els comporta una dedicació mental, que molts cops no es tradueix en temps ni amb vivències espontànies conjuntes.

Un control potser excessiu i que, a mesura que creixen els fills, van afluixant per esgotament, i obliden com deia l'estimat Carles Capdevila, que

són justament els adolescents els que requereixen més atenció per part dels pares, perquè cal educar-los per ser persones lliures i autònomes i això no vol dir abandonar la nostra tasca, sinó deixar créixer i estar sempre al costat per a quan calgui.

En aquest àmbit la xarxa ha d'actuar amb professionalitat i ajudar els pares a plantejar-se la paternitat com una responsabilitat irrenunciable en la que cal assumir amb naturalitat el rol d'acompanyament serè i responsable i que sap dir no, posar límits quan s'escau, acceptar-los i estimar-los com són i deixar créixer els fills en la seva individualitat irrenunciable i meravellosa, deixar-los créixer com a persones lliures.

La tasca dels mestres ha de partir de la concepció del fet que l'educació és una tasca conjunta, contínua, que no es pot parcel·lar en espais compartimentats i amb responsabilitats dividides sinó que cal assumir de manera global i cal garantir la col·laboració i la coherència de tots els agents educatius implicats. No són certes afirmacions, que tenen una certa càrrega demagògica, com la que circula per les xarxes: *S'educa a casa i s'aprèn a l'escola o els nens han de venir educats de casa...*

En l'àmbit de l'Escola els nois i noies aprendran a conviure i ens caldrà educar els valors com l'empatia i l'assertivitat que afavoreixen relacions basades en l'acceptació i l'estimació de l'altre i afavorint entorns de participació real que els facin créixer com a ciutadans compromesos.

Els educadors hem de partir del necessari canvi de rol que el canvi de paradigma educatiu provoca i hem de transformar la nostra funció de transmissors i certificadors de coneixement per passar a ser acompanyants motivadors en el seu procés d'aprenentatge, com a mestres *sense i* que, partint de l'estímul positiu, estableixen reptes motivadors que afavoreixen el creixement holístic dels nois i noies i, per suposat, treballant de manera conjunta amb les famílies.

És evident que la tasca de l'Escola requereix la tasca conjunta d'altres agents educatius i socials que donin suport, complementin i en alguns casos

ajudin a complementar la tasca educativa que garanteixi la millor educació de tots els infants més enllà de les desigualtats educatives.

Està clar que els canvis socials requereixen com ens deia Irina Bukowa, exdirectora General de la UNESCO, en el pròleg del darrer informe UNESCO, repensar l'educació: Hem d'educar nois i noies per a un món en ebullició, ens cal doncs i més que mai, educar homes i dones amb fortalesa i capacitat d'autosuperació, persones resilientes que afrontin els problemes amb actitud positiva, sense eludir-los ni capficar-se. Persones preparades des de la seva interiorització per ser homes i dones feliços i ciutadans compromesos.

Aquest és un repte que hem d'assumir de manera conjunta i coherent tots els agents educatius: complementar les nostres tasques però compartir un repte conjunt.

Bibliografia

ALMIRALL, R. (2014) "La construcció del vincle social al final de la primera infància" *Àmbits de psicopedagogia i orientació* n°40

<http://ambitsdepsicopedagogiaorientacio.cat/la-construccio-del-vincle-social-al-final-de-la-primera-infancia/>

ALMIRALL, R. *¿Hay que dejar que los niños elijan o deben hacerlo los padres?* Diari La Vanguardia, edició online

<http://www.lavanguardia.com/vida/20160613/402474808157/el-divan-psicologia-elegir-ninos-padres.html>

ALMIRALL, R. *¿Cómo lograr que los hijos desarrollen la autoestima?* Diari La Vanguardia, edició online

<http://www.lavanguardia.com/vida/20160302/40149552436/hijos-autoestima-padres-psicologia.html>

AMPUDIA, M. (2010) *Con la mejor intención. Cuentos para comprender lo que sienten los niños*. Ed. Herder.

ARENDT H. (1996) "La crisis de la educación". *Entre el pasado y el futuro. Ocho ejercicios sobre la reflexión política*. Ediciones Península.

CARBONELL, J. (2015) *Pedagogías del siglo XX*. Barcelona, Octaedro

CARBONELL, J. (2016) "Les tres primaveres pedagògiques". *Diari de l'educació*. <http://diarieducacio.cat/les-tres-primaveres-pedagogiques/>

CARBONELL, J. (2016) "Aulas Delors. Cuando el espacio está en función de los aprendizajes y no al revés". *Dossier Graó. Año 1 n°1*

DELORS, J. (1996) "La educación encierra un tesoro: Informe a la UNESCO de la Comisión Internacional sobre la educación para el siglo XXI". Madrid: Santillana -UNESCO

DEWEY, J.(2009) *Democracia y escuela*. Madrid: Popular

FERRI, G. (2016) "Com s'està transformant l'escola?" en <http://diarieducacio.cat/escolaestiurosasensat/2017/07/07/sesta-transformant-lescola/#.WWR7vvy2mms.twitter>

EI KADAOUI S. (2011) *Cartas al meu fill*. Editorial Ara Llibres

http://ara.cat/_64fbe846?s=e

FREUD, S. (1914) "Sobre la psicología del col·legial". Amorrortu editores, vol.XIII.

- FREUD, S. (1927) "El porvenir de una ilusión". Amorrortu editores, vol.XI.
- GARCÍA MONTERO, L. (1999) *Lecciones de poesía para niños inquietos*. Editorial Comares.
- LACAN, J. (2012). "Los complejos familiares en la formación del individuo", *Otros Escritos*, Buenos Aires, Paidós.
- LIENAS, G. (2011) Colección *La tribu de Camelot*. Destino Ediciones
<http://www.gemmalienas.com/blog/tag/lilibres?lang=es>
- LINDO, E. (2013) *Manolito Gafotas*. Editorial Seix Barral
<http://www.elviralindo.com/blog/entrevistas/cadena-ser-elvira-lindo-escribia-las-historias-de-manolito-con-el-corazon-la-cabeza/>
- MAR DOMINGO, M^ªJ. (2011) *Psiquiatría para padres y educadores: ciencia y arte*. Ed. Narcea.
- MARTIN GARZO, G. (2013) *Una casa de palabras*. Editorial Océano
- MEIRIEU, Philippe (2004) *Referencias para un mundo sin referencias* Barcelona: Graó
- MERCER, Neil. (2001) *Palabras y mentes. Como usamos el lenguaje para pensar juntos* Barcelona: Paidós
- MILLET, E. (2016) *Hiperpaternidad*. Plataforma editorial
http://www.ara.cat/es/Eva-Millet-Dejemos-preguntarselo-institucion_0_1574842670.html
- NUSSBAUM, M.C. "Sense Ànim de lucre" Barcelona, Arcadia
- RAMIREZ, Lidia (2012) "Qué Otro para qué niño" en <http://blog.elp.org.es/896/lecturas-criticas-hacia-el-forum-2/>
- RAMIREZ, L. (2009) "El síntoma escolar" en Revista *Freudiana* nº 57, RBA libros S.A.
- RAMÍREZ, L. (2003) "Los niños y los adolescentes de hoy" en *Reinventar el vínculo educativo: aportaciones de la Pedagogía Social y del Psicoanálisis*. Hebe Tizio coordinadora. Gedisa editorial
- RECALCATI M. (2016) *La hora de clase*. Anagrama. Colección Argumentos.
- TONUCCI, F. (2016) *La ciudad de los niños*. Barcelona, Losada
- TONUCCI, F. (2016) *Cuando los niños dicen basta*. Barcelona, Losada
- UBIETO, J. R. (2007) "Familias del siglo XXI: nuevas subjetividades, nuevos vínculos". En *La revista del COPC* num 201 (Julio-Agosto 2007). Barcelona: COPC. <http://www.copc.org>

Webgrafia

---

http://dixit.gencat.cat/ca/detalls/Article/20170914_parentalitat

<http://institutinfancia.cat/es/>

RAMIREZ, J. F. Pediatra puericultor. Reflexiones sobre la infancia en la obra de Gabriel García Márquez

http://www.alape.org/docs/Cartagena2012/Reflexiones_GGM.pdf

Comissió Organitzadora del XII Fòrum:

Fina Borràs (Coordinadora del programa Interxarxes), José Ramón Ubieta (SSB Horta Guinardó), Lidia Ramírez (adjunta coordinació del programa Interxarxes), Nati Ruiz (EAP Horta Guinardó), Marta Dot (CSMIJ Horta), Núria González Pratdesaba, (Districte Horta Guinardó. Ajuntament de Barcelona), Lourdes Aramburu (SSB Horta), Eva Azaña (SSB Vall d'Hebron, Amparo Sardà (SSB Carmel), Ramon Almirall (Comitè tècnic programa Interxarxes) i Francesc Reverter (Diputació de Barcelona).

Redacció Infox@rxes 32:

Ramon Almirall, Núria Gonzalez Pratdesaba, Lidia Ramírez.

Fotografies i edició: Gabriel Ubieta